

Forslag om etablering af marinereservat ved Voderup Klint på Ærø

revideret version oktober 2008

af Nils Ørum-Nielsen, naturvejleder, Ærø

Selvom havets biologiske mangfoldighed er større end mangfoldigheden til lands, halter den marine beskyttelse langt bagefter. Herunder følger et konkret forslag til etablering af et overskueligt marint pilotprojekt ved Ærøs sydvestlige kyst.

Midt på Ærøs sydvestlige kyst ligger Voderup Klint - landets smukkeste skredterrasser, som de benævnes i udpegningsgrundlaget for den to en halv km kyststrækning, der blev fredet i 1957. I 1991 etableredes yderligere et særligt landskabeligt/geologisk beskyttelsesområde, som strækker sig ud over selve klintens fredning og som omfatter en i alt otte km lang kyststrækning. Fra kysten og ind i land er området en del af et større Natura2000 område, udpeget iht. habitatsdirektivet. Allerede i dag er besøgstallet i området omkring 100.000.

Visionen i mit forslag er at forbinde dette mageløse naturområde med havet, således at sammenhængen mellem land og hav tydeliggøres. Dette vil have betydning for området med potentialer indenfor forskning, oplevelse og biologisk genetablering. Men først og fremmest vil det være et konkret udsagn om den målrettede handling, der skal til, hvis vi skal udvikle og præsentere visionære marine initiativer med et reelt nationalt potentiale.

De danske vandmiljøplaner har reduceret vores udledning til havet, givet os renere åer og bedre badevand. Men når det gælder fiskeriet, har den danske politik på området længe været ordinær og fantasiløs. Vi mangler en havmiljøplan!

Lige siden Rom i år 120 definerede fisk som *res nullius* - alles ejendom - har fiskere holdt på deres ret til at fiske. Små 2000 år efter er det i store træk stadig *res nullius* der handles efter. De adgangsbegrænsninger der findes, gælder mellem nationers fiskeflåder; ikke mellem fiskere og øvrige borgere eller fiskere og naturen. Konsekvenserne er, at der ikke handles objektivt efter, hvad der på langt sigt vil være det bedste for landet, havet, os alle, men ud fra, hvad der her og nu ikke vil medføre politiske kriser, blokeringer af fiskerihavne mv. Dette er den vigtigste årsag til, at overfiskeri har reduceret bestanden af de mest populære fiskearter i en sådan udstrækning, at deres udslettelse ikke længere er en urealistisk antagelse. Som eksempel kan ses torskebestanden i Østersøen. I tal er mængden af yngleklare fisk faldet fra 280.000 tons i 1970'erne, til under 25.000 tons i dag. Et initiativ for at sikre, at fiskerne ikke uhindret udrydder bestandene, kunne være etableringen af en passende balance mellem fiskeområder og naturreservater. Igennem en restaurering af fiskenes eksistensgrundlag vil man kunne forvente en samlet fremgang i fiskeriet med større og bedre fisk til følge.

I denne sammenhæng er den australske håndtering af marinereservater oplagt til eftergørelse. Da man i starten af 1980'erne indledte en omfattende udpegning af områder til genopretning af fiskebestanden, var der en overvældende modstand i befolkningen mod projektet. 10 år senere var opbakningen i den australske befolkning på over 90 %.

I dag breder idéen om marinereservater sig globalt - og det er der rigtig mange gode grunde til ... fiskeynglen bugner, i de områder der støder op til reservaterne er den kommercielle fangst mangedoblet, turismen er stærkt stigende, idet der tillades fiskeri med stang - og sådan kunne man blive ved. Ganske enkle og overskuelige restriktioner har vist sig at føre til bæredygtighed over en bred kam og i dag drager alle, simpelthen alle, nytte af marinereservaterne. Så hvad venter vi egentlig på herhjemme?

Af rapporten "Naturforholdene i havet omkring Læsø", vedr. Danmarks foreløbigt eneste marinereservat, fremgår det tydeligt, at havet, selv indenfor en meget kort afstand fra reservatet, rummer de mest varierede marine naturforhold, der kan findes, ikke bare i danske, men i de nordiske farvande i det hele taget. Der er registreret det største antal marine naturtyper - mindst ti forskellige - med dertil hørende dyre- og planteliv, og der er registreret det største antal arter i danske farvande af storalger, goplepolypper, søanemoner, børsteorme, snegle og muslinger, krebsdyr, pighuder m.fl. Dette solide fødegrundlag gør, at der findes langt flere fisk i disse områder end udenfor. Samtidigt kan store havområder både nord og syd for Læsø betragtes som de største stort set uforstyrrede naturområder vi har i Danmark. Disse områder huser bl.a. derfor et meget stort antal rastende og overvintrende vandfuglearter, hvoraf flere er arter, som netop udgør udpegningsgrundlaget for Natura2000 områderne i havet omkring Læsø.

Det er idéen med projektet at præsentere et samlet og unikt naturbeskyttelsesprojekt, bestående af havområdet ud for Voderup Klint. I det følgende vil jeg fremhæve nogle grunde til, at det 100 kvadratkilometer område, der tænkes udpeget, er særligt egnet som marinereservat:

1. Eksponering. Området har i forvejen en meget stor tiltrækningskraft med et besøgstal ved Voderup Klint på over 100.000 årlige gæster. Med de nye initiativer vil man allerede på den baggrund hurtigt og relativt omkostningsfrit kunne øge den almene interesse i og forståelse for marine beskyttelsesområder i Danmark. Forslaget kunne indeholde et formidlingscenter, "Naturcenter Klint og Hav" med sigte på forsknings- og formidlingsopgaver til lands og vands, herunder en direkte kontakt med havområdet for den besøgende ved hjælp af glasbunds både, dykkerstier, havkajakker og lignende. Fiskeri med stang vil være en attraktion for stedet, mens fangst med garn og industrielle fiskeredskaber udelukkes i hele reservatsområdet.
2. Voderup Flak. Dette særdeles produktive havområde vil kunne få en central rolle at spille i arbejdet med genetablering af fiskebestanden. Flakket kunne, hvis det ellers fik ro, være den ideelle "dynamo" i indsatsen. En etablering af nye stenrev kunne yderligere styrke indsatsen og råde bod på et gennem mange årtier intensivt stenfiskeri, der er foregået ind til 200 metergrænsen fra kysten i området og som har haft omfattende følger for diversiteten i havet.
3. Iltsvind. Der er endnu ikke konstateret iltsvind på denne kyststrækning. Af årsager skal nævnes de meget fine strømforhold, der leder vandet ind fra forholdsvis store dybder og at der på store dele af den udpegede kyststrækning drives ekstensivt jordbrug, hvorfor næringsudledningen til havet her er begrænset.
4. Diversitet. I modsætning til hvad der gælder den øvrige ærøske kystlinie, er der ud for klintområdet et solidt fødegrundlag for fiskebestanden. Bunden langs kysten er præget af ålegræs, sand- og leopardbund, og jeg har ved selvsyn konstateret stor diversitet og skønhed i de dele af området, jeg har dykket i.
5. Fiskeri. Langs kysten ses meget ofte fisk inde under land. Sommerhalvårets bestand af multer er enestående (tusindvis) og de græssende fisk er det en oplevelse at betragte. Blandt ørreder taget på stang fanges de største, som øens kystlinie byder på, netop fra denne strækning, ligesom torsk og fladfisk på gode dage kan landes i overbevisende antal. Desværre ser vi der bor her jævnligt endog meget store fiskerbåde meget tæt under land, og kan observere, at afstandskrav og de benyttede fangstmetoder langt fra altid er lige reglementerede. Konsekvensen af disse fangstmetoder fornægter sig ikke og kysten kan efter disse besøg være uden fisk.